

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

КИЛИВНИК ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 378.093.2:[304.4:005.336.2](043.3)

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ**

спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: **Кадемія Майя Юхимівна**, кандидат педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: **Щербак Ольга Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу, м. Київ;

Гомонюк Олена Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Хмельницький педагогічний університет, м. Хмельницький.

Захист відбудеться «26» листопада 2019 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету: vsru.edu.ua.

Автореферат розісланий «25» жовтня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 в умовах глобалізаційних викликів, Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року зазначені пріоритети сучасного розвитку освітньої системи в Україні, зокрема, підготовки сучасного вчителя у відповідності з національними інтересами та європейськими стандартами. Пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти у зазначених документах є компетентнісний підхід, у межах якого особливо актуальним є формування професійної компетентності фахівця, складовою якої є соціокультурна компетентність майбутнього вчителя.

Україна – держава багатоетнічна і багатокультурна, що, в свою чергу, актуалізує необхідність розроблення та впровадження нової моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів, зокрема, іноземної мови, котра передбачала б не лише засвоєння студентами фахових знань та відповідних умінь і навичок, а й розвивала б в них власне ставлення до соціокультурних іншомовних явищ і фактів, сприяла б розвитку особистісного досвіду щодо власних стратегій адаптування в іншомовному соціокультурному середовищі. Особливої уваги проблема соціокультурної компетентності вчителя іноземної мови набуває в зв'язку з входженням України в європейський освітній простір.

Проблемі професійної підготовки майбутніх педагогів, теоретичних і методичних засад формування в них професійної культури та професійної компетентності присвячені дослідження українських (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, Г. Васянович, Л. Вовк, І. Зязюна, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Максименко та ін.) та зарубіжних (М. Аріян, В. Безпалько, В. Біблер, Б. Гершунський, І. Зимня, Н. Ішханян, В. Сластьонін, Р. Adler, D. Brown та ін.) науковців. У контексті дослідження особливе значення мають праці О. Акімової, О. Гомонюк, Р. Гуревича, М. Кадемії, А. Коломієць, Л. Лукянової, О. Матяш, В. Шахова, О. Щербак та ін., що стосуються професійної підготовки майбутніх учителів.

Питання формування професійної, загальнокультурної, міжкультурної та соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови розглядаються в дисертаційних роботах українських дослідників (І. Закір'янової, І. Кушнір, Т. Несвірської, С. Шехавцової та ін.); особливості формування мовної особистості досліджувалися вченими Г. Богіним, Є. Боринштейном, Н. Гальсковим, І. Зимньою, Ю. Карауловим; механізми володіння відповідною культурою під час вивчення іноземної мови вивчали В. Красних, Ю. Пасов, В. Сафонов, О. Селіванова, С. Тер-Мінасова, Г. Томахін та ін. Науковими працями охоплено окремі аспекти формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови як у навчальній, так і в позанавчальній діяльності студентів.

Проте, проблема формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в системі педагогічного коледжу не була предметом спеціального наукового дослідження.

Актуальність обраної проблеми також підсилюється низкою суперечностей, що потребують розв'язання, а саме між:

– потребою суспільства в компетентних учителях іноземних мов та недостатнім рівнем підготовки студентів у педагогічних коледжах до соціокультурної діяльності;

– між визнанням за соціокультурною компетентністю важливої ролі в особистісно-професійному становленні майбутнього вчителя іноземної мови і недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення розвитку соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в системі педагогічного коледжу;

– між домінуючою спрямованістю педагогічного процесу в педагогічних коледжах на формування у студентів предметно-фахових знань та вмінь і недостатньою увагою до формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Отже, потреба в розв'язанні вказаних суперечностей, з'ясуванні умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови під час професійної підготовки у педагогічному коледжі та недостатня розробленість в науці, відсутність комплексного розв'язання з урахуванням сучасних суспільних змін зумовила вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (номер держреєстрації 0111U001620), відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії педагогіки і є складовою наукового напрямку Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів». Тема дисертації затверджена вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30.03.2017 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 20.06.2017 р.).

Мета дослідження полягає в розробленні, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів іноземної мови в педагогічному коледжі.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної (англійської) мови.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що ефективність формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в процесі професійної підготовки у педагогічному коледжі підвищиться за реалізації таких педагогічних умов: використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом; акцентуація соціокультурного компоненту в процесі викладання іноземної мови у педагогічному

коледжі; забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання.

У відповідності до поставленої мети, об'єкта, предмета, гіпотези визначено **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан дослідження проблеми у педагогічній теорії і практичній діяльності педагогічних коледжів.
2. Визначити структуру, критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.
3. Обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та розробити структурно-функціональну модель формування їхньої соціокультурної компетентності.
4. Здійснити експериментальну перевірку ефективності методики реалізації педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в процесі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу. Укласти методичні рекомендації щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Теоретичну основу дослідження становлять положення філософії, філософії освіти, комунікативної філософії (В. Андрущенко, І. Бех, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Лутай, С. Клепко, М. Култаєва та ін.); психологічної теорії діяльності (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін.); теорії педагогічної діяльності (В. Бондар, Р. Гуревич, Н. Кузьміна, В. Сластьонін); історії та теорії соціокультурної підготовки вчителя (О. Акімова, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, С. Сисоєва та ін.); теорії взаємодії культур (В. Біблер, А. Тойнбі, О. Шпенглер та ін.); законодавчі документи з проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти та значення державної та іноземних мов у цьому процесі.

Методи дослідження. На різних етапах роботи використано комплекс методів наукового педагогічного дослідження: *теоретичного рівня*: узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної та нормативної документації; метод теоретичного аналізу і синтезу для визначення мети, предмета, завдань дослідження, метод моделювання для розробки структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення іноземної мови; *емпіричного рівня*: цілеспрямоване спостереження, бесіди з викладачами та студентами; вивчення методичної бази коледжів; анкетування студентів, викладачів, аналіз продуктів їхньої навчально-пізнавальної діяльності; самооцінка та оцінка рівня сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний) та узагальнення його результатів із використанням методів статистичної обробки наукових даних.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка, Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Т. Г. Шевченка, Білгород-Дністровського педагогічного училища, Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського,

Балтського педагогічного училища. Усього в експерименті взяли участь 396 студентів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом; вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови; забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання); розроблено методику реалізації педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування досліджуваної якості;

- *уточнено* сутність, структуру, критерії (аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний), показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови;

- *подальшого розвитку* набули положення щодо етапів, форм і методів формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Практичне значення одержаних результатів полягає у: розробці та впровадженні в практику професійної підготовки в закладах педагогічної освіти структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, педагогічних умов і методики їх реалізації; розробленні та впровадженні спецкурсу «Вдосконалення соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов»; розробленні методичних рекомендацій для викладачів педагогічних коледжів, що можуть бути використані з метою вдосконалення та підвищення ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Матеріали дисертації можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої педагогічної освіти з метою вдосконалення лекційних, практичних занять, навчальних і педагогічних практик; під час розробки освітніх програм.

Організація та основні етапи дослідження.

На I етапі (2014-2015 рр.) – здійснено аналіз філософської, педагогічної, психологічної, лінгвістичної, методичної літератури вітчизняних і зарубіжних авторів, навчальних програм і підручників вітчизняних авторів та видань Oxford University Press, в яких відображено наявні напрями розв’язання проблеми формування та розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу. Визначені теоретико-методологічні засади, мета і завдання дослідження.

На II етапі (2015-2016 рр.) – проаналізовано актуальний стан сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної самосвідомості майбутніх учителів.

На III етапі (2017-2019 рр.) – проведено аналіз й узагальнення результатів формувального етапу експерименту; сформульовано загальні висновки, оформлено текст дисертаційної роботи, визначено перспективи подальших досліджень.

Основні **результати дослідження впроваджені** в практику підготовки Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (довідка № 98 / 01-07 від 25 квітня 2018 р.), Балтського педагогічного училища (довідка № 383 від 19 березня 2018 р.), Білгород-Дністровського педагогічного училища (довідка № 186 від 17 квітня 2018 р.), Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського (довідка № 475 від 14 грудня 2017 р.), Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Т. Г. Шевченка (довідка № 136 від 18 квітня 2018 р.), Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка (довідка № 240/18 від 17 квітня 2018 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях, методологічних семінарах і круглих столах різного рівня, а саме *міжнародних*: «IV Міжнародні Драгоманівські читання (До 180-річчя НПУ імені М. П. Драгоманова)» (Київ, 2015); «Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст» (Умань, 2017); «Педагогічна освіта на зламі століть: досвід минулого-погляд у майбутнє» (Ніжин, 2017); «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення педагогів» (Чернігів, 2018); «Science, Research, Development # 15 Pedagogy» (Rotterdam, The Netherlands, 2019); *всеоукраїнських*: «Актуальні проблеми науки та наукових досліджень» (Вінниця, 2015); «Слов'янська філологія: історія, сьогодення, перспективи» (Умань, 2016, 2017); «Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття» (Суми, 2018); «Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету)» (Умань, 2018); «Philological Horizons: scientific, linguistic, philosophical, political, national-patriotic vectors» (Вінниця, 2019); *міжвузівських*: «Лінгводидактика романо-германських мов: теорія і практика» (Вінниця, 2015); «Сучасні тенденції євроінтеграції українського освітнього простору» (Вінниця, 2016).

Публікації. За матеріалами дослідження автором опубліковано 16 наукових праць. З них 6 – у провідних наукових фахових виданнях України (дві з них у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus), 2 – у зарубіжних збірниках наукових праць, 7 – у збірниках наукових праць, 1 – методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів і загальних висновків, списку використаних джерел (362 найменування) і додатків (8 додатків на 20 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 273 сторінки, у тому числі основного тексту – 180 сторінок. Робота містить 5 таблиць та 2 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет, гіпотезу і завдання, методологічну основу дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення дослідження, наведено відомості про апробацію дисертації та впровадження її результатів у практику.

У першому розділі – **«Теоретичні засади формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного**

коледжу» – розкрито формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови як педагогічну проблему; схарактеризовані сутність і структура соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; визначено педагогічний потенціал фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови щодо формування соціокультурної компетентності.

З'ясовано, що соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови є складним, цілісним, індивідуально-психологічним, інтегративним утворенням, що об'єднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, дає змогу успішного спілкування з їхніми представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, завдяки володінню способами застосування іноземної мови; характеризує теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей в учнів під час вивчення іноземної мови. У структурі соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови доцільно виокремити мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, і діяльнісно-поведінковий компоненти.

На основі аналізу зарубіжної та вітчизняної літератури, а також європейського досвіду щодо проблеми класифікації ключових компетентностей, було визначено компоненти, що входять до складу соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови:

- мотиваційно-ціннісний компонент (позитивне сприйняття та толерантне ставлення до цінностей, властивих іншомовній культурі; сприйняття загальнолюдських цінностей як професійно-значимих);
- інформаційно-когнітивний компонент (знання історичних, країнознавчих особливостей іншомовної культури, особливостей способу життя носіїв іншої мови, норм, традицій тощо);
- діяльнісно-поведінковий компонент (здатність до взаємодії в умовах міжкультурної комунікації, до прояву толерантності, уміння ефективно спілкуватися з представниками інших культур, ураховуючи їхні соціокультурні особливості; уміння обрати відповідний стиль спілкування).

Дослідженням доведено позитивний вплив на формування соціокультурної компетентності студентів педагогічного коледжу дисциплін психолого-педагогічної і спеціальної підготовки. Розширення змісту фахових дисциплін шляхом додавання текстів, вправ, аудіо- та відео-файлів соціокультурного спрямування позитивно впливає на розвиток їхньої соціокультурної компетентності як здатності особистості через адекватне розуміння та повагу до інших мов і культур виявляти активну і відповідальну життєдіяльність у соціумі.

У другому розділі – **«Обґрунтування педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в процесі фахової підготовки»** – на основі аналізу психологічної та педагогічної літератури (Н. Бобаль, Т. Варянюк, Л. Іванченко, С. Шехавцова, С. Яблоков, Т. Фоменко та ін.) визначено, що у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови важливого значення набуває використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним

змістом. Головним призначенням інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом, використання яких сприяє підвищенню рівня соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови є такі: поглиблення зв'язку теоретичних знань щодо соціокультурної компетентності з реальним педагогічним процесом на основі практичного навчання, використання їх у розв'язанні конкретних завдань, наприклад, що стосуються вмінні будувати стосунки з представниками іншомовної культури; формування в майбутніх учителів іноземної мови психологічної готовності до соціокультурної та професійної діяльності; вироблення у майбутніх учителів педагогічних умінь та навичок практичної соціокультурної діяльності; оволодіння сучасними формами соціокультурної педагогічної діяльності; формування творчого дослідницького підходу до соціокультурної педагогічної діяльності, розвиток педагогічного мислення майбутніх учителів іноземної мови.

Результати нашого дослідження та аналізу праць науковців (Л. Ліпшиць, Т. Колодько, Л. Топчій та ін.) свідчать, що для ефективного формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови необхідно *акцентувати соціокультурний компонент у процесі викладання іноземної мови у педагогічному коледжі.* Основне завдання полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. За умови традиційного пояснювально-ілюстративного навчання студентам педагогічних коледжів складно встановити такі зв'язки. Щоб зробити цей процес ефективнішим, викладачам варто спеціально акцентувати увагу на соціокультурних аспектах у наявних текстах, або додавати спеціально підготовлений матеріал соціокультурного спрямування на заняттях. Саме тому однією з умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови вважаємо вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови у педагогічному коледжі.

До прикладу, ми пропонували студентам для поглибленого опрацювання такі теми: «British culture», «Culture and traditions of England», «Time is money», «Theater at Shakespeare's home», «Home and football», «British universities», «London is the capital of world fashion», «Culture of the United Kingdom», «British directors», «British population: national composition, languages, religions», «English language etiquette».

У формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови важливе значення має *забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання.* З метою формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови використовували такі інноваційні методи, як: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Карусель», «Акваріум», метод проектів, робота в малих групах, кейс-технології тощо. Звісно, у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови ми активно використовували можливості інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки вони розширюють можливості педагога у формуванні досліджуваної якості.

Важливе значення у формуванні соціокультурної компетентності учителів іноземної мови має метод аналізу конкретних ситуацій соціокультурного змісту.

У процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів

іноземної мови значну роль відіграє Інтернет-комунікація, спілкування за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. Ми активно використовували один із популярних засобів Інтернет-комунікації, Google Classroom. У цьому Веб-просторі розміщували записи (статті, повідомлення, відеосюжети соціокультурного спрямування), регулярно їх оновлювали та поповнювали. Студенти зі значним інтересом відвідували цей ресурс, адже загальновідомо, що інтерактивні технології ґрунтуються на спілкуванні, а Веб-технології є одним із сучасних засобів комунікації, застосування яких доцільно й під час навчання загалом, і під час формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови зокрема.

Обґрунтовані педагогічні умови покладено в основу розробленої нами структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, що складається з таких блоків: цільовий (мета та завдання щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); концептуальний (методологічні підходи; педагогічні умови); процесуальний (етапи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); результативний (очікуваний результат) (рис. 1).

У третьому розділі – **«Організація експериментального дослідження та аналіз його результатів»** – описано критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; перевірено ефективність методики реалізації формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в умовах коледжу.

Критеріями визначення рівня сформованості інформаційно-когнітивного компонента соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови є аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний.

Показниками аксіологічного критерію соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови визначено такі: мотивація в оволодінні та майбутньому використанні в педагогічній практиці соціокультурних знань; потреба у формуванні соціокультурної компетентності; усвідомлення значення соціокультурної компетентності для майбутньої професійної діяльності; толерантне й емоційне ставлення до представників різних етнічних груп, носіїв мов і культур.

Показниками лінгвокультурологічного критерію соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови є: соціокультурні знання, рівень обізнаності з національно-культурними особливостями носіїв української та іноземних мов; володіння знаннями про особливості здійснення ефективної комунікації в мультинаціональному середовищі; готовність використовувати соціокультурні знання в професійній педагогічній діяльності.

Практико-комунікативний критерій соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови характеризується показниками: уміння та навички використання соціокультурних знань у конкретних соціально-мовленнєвих ситуаціях; навички організації соціокультурної діяльності зі школярами; досвід спілкування в полікультурному середовищі; рефлексія щодо результатів власної соціокультурної діяльності.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови

Відповідно до визначених критеріїв і показників було підібрано комплекс методик діагностування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови: спостереження, анкетування, методика «Мотивація навчання у ЗВО» Т. Ільїної, методика вивчення мотивів навчальної діяльності (модифікація А. Реана, В. Якуніна), метод експертних оцінок.

Розроблені критерії та показники дали змогу виокремити чотири умовних рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу: високий, достатній, базовий та початковий рівень.

У розділі представлено загальну характеристику експериментального етапу дослідження; описано процедуру проведення початкової діагностики та реалізацію структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки; узагальнено результати впровадження методики реалізації педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Експериментальна робота була проведена в три етапи. На першому етапі – констатувальному, було визначено критерії, показники та рівні соціо-культурної компетентності у студентів, а також були визначені зміст і процес експериментальної роботи. При цьому нами був визначений реальний стан рівня соціокультурної компетентності на початку експерименту. Одержані дані підтвердили необхідність розроблення і впровадження у навчальний процес коледжів педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності студентів, що забезпечать високий рівень фахової компетентності та конкурентоспроможність у педагогічній діяльності.

Як видно з таблиці 1, в якій представлено узагальнені результати початкової діагностики за трьома критеріями до експерименту в ЕГ було 38,6 % студентів з початковим рівнем соціокультурної компетентності, в КГ – 39,7 %; з базовим рівнем в ЕГ було 39,1 % студентів, а в КГ – 38,7 %; з достатнім рівнем в ЕГ було 13,2 %, а в КГ – 13 %; з високим рівнем в ЕГ 9,1 %, в КГ – 8,5 %.

Таблиця 1

Результати діагностики соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови на початку експерименту (в абсолютних числах, %)

Групи	Рівні							
	Високий		Достатній		Базовий		Початковий	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Контрольна	17	8,5	26	13	77	38,7	79	39,7
Експериментальна	18	9,1	26	13,2	77	39,1	76	38,6

На другому етапі був проведений формувальний етап експерименту з залученням методики реалізації педагогічних умов та застосуванням інтерактивних технологій на основі запропонованої комплексної програми. Було доведено, що традиційна форма навчання недостатньо сприяє формуванню соціокультурної компетентності у студентів, натомість компетентнісний підхід передбачає використання інтерактивних технологій, що сприяють самореалізації студентів та

одержанню власного досвіду з міжкультурного спілкування.

Експериментальна перевірка ефективності методики реалізації обґрунтованих педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови відбувалась у Вінницькому гуманітарно-педагогічному коледжі. Для експерименту було відібрано експериментальну та контрольну групи студентів з приблизно однаковим складом і вихідним рівнем сформованості соціокультурної компетентності. Всього у формувальному експерименті взяли участь 396 студентів (197 – в експериментальній і 199 – в контрольній групах).

Результати констатувального експерименту засвідчили недостатній рівень соціокультурної компетентності в студентів педагогічного коледжу. Викладачі коледжів пояснили переважно базовий та початковий рівень соціокультурної компетентності студентів відсутністю спрямованості освітнього процесу педагогічних коледжів на формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Поетапна реалізація педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (стимуляційно-мотиваційний, діяльнісно-операційний, корекційно-результативний) передбачала актуалізацію та поглиблення базових країнознавчих, лінгвокраїнознавчих та соціокультурних знань і вмінь на основі реалізації внутрішньо-предметних і міжпредметних зв'язків.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту автор і викладачі педагогічних коледжів, які працювали за пропонованою автором методикою, підбирали автентичні тексти та завдання на заняття з іноземної мови, уривки з творів літератури тієї країни, мова якої вивчається, зразки діалогів, мовленнєві зразки і формули, навчально-комунікативні ситуації для організації інтерактивної взаємодії тощо. Використання сучасних публіцистичних матеріалів з метою формування в майбутніх учителів англійської мови соціокультурної компетентності в умовах коледжу зумовлено тим, що зазначені вище засоби становлять фрагмент національної культури, який містить інформацію про політичні, економічні, соціокультурні процеси сучасного англomовного суспільства та відображає специфіку світогляду, світосприйняття носіїв мови – представників іншої культури. Констатовано позитивний вплив упроваджених методик у роботі зі студентами експериментальної групи, що сприяло підвищенню рівня розвитку їхньої соціокультурної компетентності.

Динаміку формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови до та після експерименту показано на рисунку 2.

Як видно з рисунку 2, якщо до експерименту в ЕГ було 38,6 % студентів з початковим рівнем соціокультурної компетентності, то після експерименту, в ЕГ зафіксовано 12,28 %; в КГ було 39,7 %, а стало 37,22 %; з базовим рівнем в ЕГ було 39,1 % студентів, в КГ – 38,7 %, а стало в ЕГ 49,71 % студентів, а в КГ – 40,78 %; з достатнім рівнем в ЕГ було 13,2 %, в КГ – 13 %, а стало в ЕГ 21,05 %, а в КГ – 12,29 %; з високим рівнем в ЕГ було 18 %, в КГ – 17 %, а після експерименту з високим рівнем в ЕГ виявилося 16,96 %, в КГ – 6,7 %.

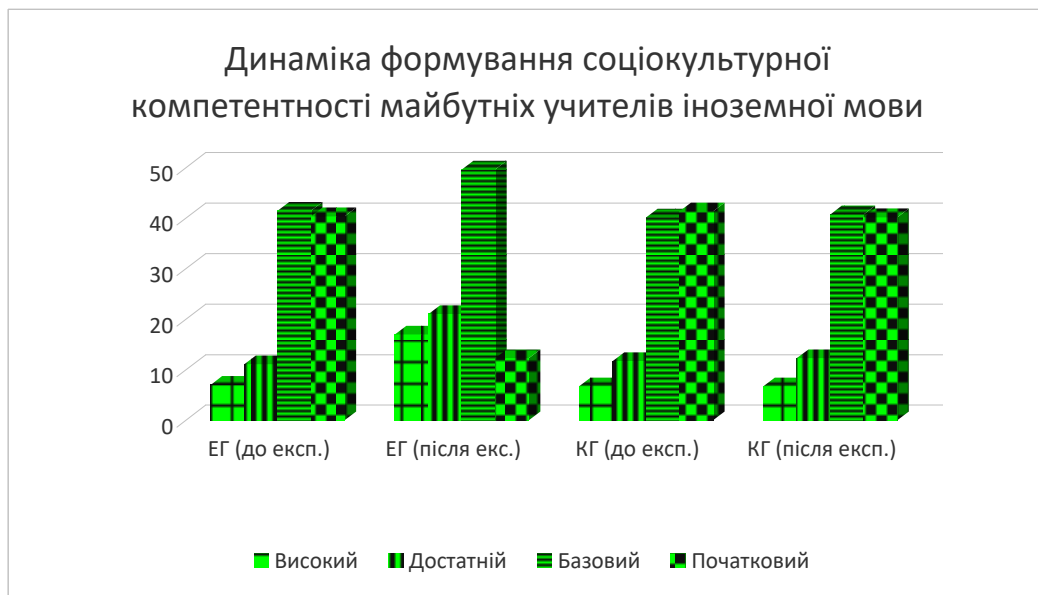

Рис. 2. Динаміка соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови

Отже, одержані в результаті проведеного дослідження відомості засвідчують підвищення рівнів соціокультурної компетентності в студентів експериментальної групи. Порівняння показників контрольної та експериментальної груп дає підстави вважати впровадження методики реалізації педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності для студентів педагогічних коледжів ефективною й доцільною. Використання непараметричного критерію згоди Пірсона (χ^2) засвідчило статистичну достовірність вказаних змін ($\alpha=0,05$).

Отже, мета досягнута, завдання розв'язані, гіпотеза підтверджена.

Результати теоретичного й експериментального дослідження дали підстави для формулювання таких **висновків**:

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України до світового та європейського освітнього простору надзвичайно важливим є пошук засобу чи механізму, що дозволить перетворити різноманітні мови та культури з чинника, який заважає діалогу між представниками різних культур, у засіб, котрий сприяє взаєморозумінню, культурному збагаченню та творчому розвитку особистості. Саме тому, засвоєння знань, умінь і навичок, як мета професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови в умовах педагогічного коледжу втрачає дієздатність. Майбутнім учителям іноземних мов для ефективної професійної діяльності потрібно мати високий рівень соціокультурної компетентності.

У дослідженні «соціокультурну компетентність майбутніх учителів іноземної мови» визначено як складне, цілісне, індивідуально-психологічне, інтегративне утворення, що об'єднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, дає змогу успішно спілкуватися з їхніми представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, завдяки володінню способами застосування іноземної мови; характеризує теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей

в учнів під час вивчення іноземної мови.

1. На підставі аналізу наукових джерел з проблеми дослідження визначено компоненти соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та діяльнісно-поведінковий. Рівень соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови визначається за показниками трьох критеріїв сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної: аксіологічного (мотивація в оволодінні та майбутньому використанні в педагогічній практиці соціокультурних знань; потреба у формуванні соціокультурної компетентності; усвідомлення значення соціокультурної компетентності для майбутньої професійної діяльності; толерантне й емоційне ставлення до представників різних етнічних груп, носіїв різних мов і культур), лінгвокультурологічного (соціокультурні знання, рівень обізнаності з національно-культурними особливостями носіїв української та іноземних мов; володіння знаннями про особливості здійснення ефективної комунікації в мультинаціональному середовищі; готовність використовувати соціокультурні знання в професійній педагогічній діяльності), практично-комунікативного (уміння та навички використання соціокультурних знань в конкретних соціально-мовленнєвих ситуаціях; навички організації соціокультурної діяльності зі школярами; досвід спілкування в полікультурному середовищі; рефлексія щодо результатів власної соціокультурної діяльності), та рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (високий, достатній, базовий, початковий).

2. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність методики реалізації педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу: використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом; вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови; забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання.

Розроблена структурно-функціональна модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови містить блоки: цільовий (мета та завдання щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); концептуальний (методологічні підходи; педагогічні умови); процесуальний (етапи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); результативний (очікуваний результат).

3. Обґрунтовані педагогічні умови покладено в основу розробленої методики реалізації педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, що містить три послідовних етапи: стимуляційно-мотиваційний – формування мотивації, адаптація студентів до умов експерименту; діяльнісно-операційний – реалізація педагогічних умов в аудиторній і позааудиторній роботі задля ефективного формування соціокультурної компетентності; корекційно-результативний – аналіз і корегування результатів. Розроблена методика комплексно відображає мету, завдання, принципи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, стимуляційно-

мотиваційний, діяльнісний, корекційно-результативний етапи, відповідні форми і методи розвитку досліджуваної якості. З-поміж методів, що використовували на вказаних етапах: вправи; творчі завдання; написання творів-роздумів; ігри: ділові, сюжетні, ситуаційно-рольові; інтерактивні методи: «мікрофон», «карусель», «акваріум», «мозковий штурм»; кейс-технології; метод проектів тощо.

Результати формувального етапу експерименту підтвердили ефективність методики реалізації обґрунтованих педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, що забезпечило комплексний розвиток компонентів соціокультурної компетентності майбутніх учителів. У експериментальній групі, на відміну від контрольної, на статистично значущому рівні зменшилася кількість студентів з початковим рівнем соціокультурної компетентності (з 41,4% до 12,28%), і водночас підвищилася кількість студентів з високим (з 7 % до 16,96 %) рівнем розвитку соціокультурної компетентності. Статистична обробка одержаних результатів підтвердила значущість вказаних змін.

Проведене дисертаційне дослідження, звісно, не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів проблеми формування соціокультурної компетентності особистості. Перспективи подальших досліджень полягають у з'ясуванні можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів у процесі педагогічної практики, вивченні та узагальненні зарубіжного досвіду формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів.

Основні результати дослідження викладені в таких публікаціях автора:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Киливник В. В. Соціокультурна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови в процесі навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. Вип. 44. С. 173–175 (Індексується в міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).

2. Киливник В. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі підготовки в коледжі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 53. С. 75–79.

3. Киливник В. В. Педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал / гол. ред. А. А. Сбруєва. Суми : Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 2 (76). С. 156–166. (Індексується в міжнародних наукометричних базах Copernicus Master List, GoogleScholar, Crossref, CEJSH).

4. Киливник В. В. Діагностика знань про соціокультурну компетентність майбутніх учителів іноземної мови в системі професійної підготовки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*: в. 2-х т. Т. 1 / Чернігівський національний університет імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. М. О. Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2018. Вип. 151. С. 188–191.

5. Киливник В. В. Педагогічна модель формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови (англійської) в умовах коледжу. *Збірник наукових праць «Проблеми освіти»* : зб. наук. пр. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. Вип. 91. С. 196–203.

6. Киливник В. В. Структура соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Чернігів : ТОВ «Десна Поліграф», 2019. Вип. 2 (158). С. 217–221.

7. Kylyvnyk V. Interactive methods in shaping the sociocultural competence of future foreign language teachers in college of education. *European science scientific journal*. Slovakia, 2018. 5. P. 84–88.

8. Киливник В. В. Результати впровадження моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Science, Research, Development # 15. Pedagogy*. Warszawa, 2019. P. 20–27.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Киливник В. В. Рольова гра як один з методів активного навчання студентів іноземній мові. *Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу* / [ред. кол.: Заболотний В. Ф. (гол. ред.) та інші]. Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2012. Вип. 1. С. 94–105.

10. Киливник В. В. Особистісне зорінтування студентів у процесі вивчення англійської мови. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень* : зб. наук. пр. / редкол.: Р. С. Гуревич (голова) [та ін.] ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. Вип. 4 (7). С. 273–277.

11. Киливник В. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови. *Матеріали наукової конференції викладачів кафедри теорії та історії педагогіки* (Київ, 16–17 квітня 2015 року). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 155–159.

12. Киливник В. В. Використання інтегрованих завдань професійного спрямування з варіативним змістом для формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. *Слов'янська філологія: історія, сьогодення, перспективи* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Умань, 25–26 листопада 2016 року). Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. С. 61–64.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

13. Киливник В. В. Методичні рекомендації щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 92 с.

14. Киливник В. В. Зміст соціокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. *Матеріали наукової конференції викладачів кафедри теорії та історії педагогіки* (Київ, 22 березня 2018 року). Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 219–233.

15. Киливник В. В. Умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Матеріали наукової конференції викладачів кафедри теорії та історії педагогіки* (Київ, 22 березня 2018 року). Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 335–344.

16. Киливник В. В. Специфіка формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови в умовах педагогічного коледжу. *Теоретико-методичні засади вивчення англійської мови (партнерство школи й університету)*, 30 березня 2018 р., Умань : ФОП Новожилов С. В., 2018. С. 101–105.

АНОТАЦІЇ

Киливник В. В. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2019.

Дисертаційна робота присвячена проблемі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу.

У роботі уточнено змістове наповнення поняття «соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови» як складне, цілісне, індивідуально-психологічне, інтегративне утворення, що об'єднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, дає змогу успішно спілкування з їхніми представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, завдяки володінню способами застосування іноземної мови; характеризує теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей в учнів під час вивчення іноземної мови.

У дисертації на основі аналізу психологічної, педагогічної літератури та особливостей професійного становлення майбутніх учителів іноземної мови з'ясовано сутність і структуру їхньої соціокультурної компетентності, визначено критерії (аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний), показники та рівні (високий, достатній, базовий, початковий) її сформованості. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики

реалізації педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, серед яких виокремлені наступні: використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом; вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови; забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, педагогічний коледж, майбутні вчителі іноземної мови, педагогічні умови.

Киливник В. В. Формирование социокультурной компетентности будущих учителей иностранного языка в системе педагогического колледжа. – Квалификационная научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования). – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. Винница, 2019.

Диссертация посвящена проблеме формирования социокультурной компетентности будущих учителей иностранного языка в системе педагогического колледжа.

В работе определено понятие «социокультурная компетентность будущего учителя иностранного языка» как сложное, целостное, индивидуально-психологическое, интегративное образование, которое объединяет социокультурные знания, личностное отношение к иноязычным культурам, позволяет успешно общаться с их представителями, чувствовать себя уверенно и комфортно в иноязычной социокультурной среде, благодаря владению способами применения иностранного языка; характеризует теоретическую и практическую готовность к социокультурной деятельности и развитию соответствующих качеств у учащихся в процессе изучении иностранного языка.

В диссертации на основе анализа психологической, педагогической литературы и особенностей профессионального становления будущих учителей иностранного языка определены сущность и структура их социокультурной компетентности, критерии (аксиологический, лингвокультурологический, практически-коммуникативный), показатели и уровни (высокий, достаточный, базовый, начальный) ее развития. Теоретически обоснована и экспериментально проверена эффективность методики реализации педагогических условий формирования социокультурной компетентности будущих учителей иностранного языка, среди которых выделения: использование в процессе изучения иностранного языка интегрированных задач социокультурного направления с вариативным содержанием; изучение национально-культурных особенностей и специфики национальной коммуникативного поведения носителей иностранного языка; обеспечение ценностной ориентации студентов на социокультурную деятельность в процессе комплексного использования традиционных и инновационных методов обучения.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, будущие учителя иностранного языка, педагогический колледж, педагогические условия.

Kylyivnik V.V. Formation of sociocultural competence of future foreign language teachers of pedagogical college system. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for a Candidate Degree of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2019.

The analysis of national and foreign philosophical, cultural, psychological and pedagogical literature has proved the problem of formation of sociocultural competence of future foreign language teachers is interdisciplinary and occupies one of the main places in higher education in need of need.

The importance of developing the sociocultural competence of a foreign language teacher in the process of professional competence formation is one of the urgent tasks, as noted by domestic and foreign scholars. The preparation of a socioculturally competent foreign language teacher allows to overcome the contradiction which arose between the need of the society for competent foreign language teachers and the insufficient level of preparation of students in pedagogical colleges for sociocultural activity; between recognition of an important role in socio-cultural competence in the personal and professional development of a future foreign language teacher and insufficient development of scientific and methodological support for the development of sociocultural competence of a future foreign language teacher in the pedagogical college system; between the dominant orientation of the pedagogical process in pedagogical colleges to the formation of students of subject-specific knowledge and skills and insufficient attention to the formation of socio-cultural competence of future foreign language teachers.

In the structure of sociocultural competence of future foreign language teachers, information-cognitive, motivational-value and practical-activity components are distinguished. The criteria for determining the level of formation of the informative-cognitive component of socio-cultural competence of future foreign language teachers are axiological, linguocultural, practical-communicative.

Indicators of the axiological criterion of sociocultural competence of future foreign language teachers are: motivation in mastering and future use of sociocultural knowledge in pedagogical practice; the need to develop socio-cultural competence; awareness of the importance of socio-cultural competence for future professional activity; tolerant and emotional attitude towards representatives of different ethnic groups, speakers of different languages and cultures.

Indicators of linguocultural criterion of sociocultural competence of future foreign language teachers are: sociocultural knowledge, level of awareness of national and cultural features of native speakers of Ukrainian and foreign languages; knowledge of the peculiarities of effective communication in a multinational environment; willingness to use socio-cultural knowledge in professional pedagogical activity.

Indicators of the practical and communicative criterion of sociocultural competence of future foreign language teachers are: the ability and use of sociocultural knowledge in specific social and speech situations; skills of organizing socio-cultural activities with

students; experience of communication in a multicultural environment; reflection of the results of one's socio-cultural activity.

The developed criteria and indicators made it possible to distinguish four conditional levels of socio-cultural competence of future foreign language teachers in the process of vocational college preparation: high, sufficient, basic and initial level.

Structural and functional model of formation of sociocultural competence of future foreign language teachers consists of four blocks: target, theoretical, methodological, procedural, effective with the following structural components: purpose; task; methodological approaches; principles; pedagogical conditions; the content of the future teacher's preparation; forms and methods of teaching at the Teachers College (traditional and innovative); stages of socio-cultural competence formation; structural components of sociocultural competence; levels of sociocultural competence (high, sufficient, average, basic, initial), on which the result depends - the positive dynamics of sociocultural competence of future foreign language teachers.

The following methods were used to solve the tasks of the indicated stages of the methodology of realization of pedagogical conditions of formation of sociocultural competence of future foreign language teachers: exercises; creative tasks; writing compositions; games: business, story, situation-role; interactive methods: "microphone", "carousel", "aquarium", "brainstorming"; case technologies; method of projects, etc.

The results of the study confirmed the effectiveness of the suggested methodology for the implementation of pedagogical conditions for the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers.

The scientific novelty and theoretical significance of the obtained results is as follows: for the first time pedagogical conditions of formation of sociocultural competence of future teachers of a foreign language (using in the study of a foreign language integrated tasks of sociocultural orientation with variational content; national-cultural peculiarities and specifics of national communicative behavior of foreign language speakers; ensuring students' focusing on socio-cultural activities in the integrated use of traditional and innovative teaching methods); the method of realization of pedagogical conditions and the structural-functional model of formation of the investigated quality are developed.

The practical significance of the obtained results is to develop and put into practice the training in institutions of higher pedagogical education structural and functional model of the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers, pedagogical conditions and methods of their implementation; development and implementation of a special seminar "Sociocultural Competence of Future Foreign Language Teachers", development of methodological recommendations for teachers of pedagogical colleges, which can be used to improve and improve the formation of sociocultural competence of future foreign language teachers.

Key words: socio-cultural competence of future foreign language teachers; pedagogical college, future foreign language teachers; pedagogical conditions.